

**7-12 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARDA SAĞLIĞI KORUMA VE
KAZALARDAN KORUNMA DAVRANIŞLARININ BELİRLENMESİ***

***INVESTIGATING HEALTH PREVENTION AND THE BEHAVIOUR TO BE
PROTECTED BY INJURIES IN 7-12 AGE GROUP CHILDREN***

Sibel SÖNMEZ Nesrin ŞEN Bahire BOLIŞIK H. Banu AKYÜREK

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
Anabilim Dalı, Bornova, İzmir

Anahtar Sözcükler: Okul çağı çocuğu, Okul sağlığı, Kazalardan korunma, Sağlığın korunması

Key Words: School child, School health, Prevent injury, Health promotion

* 2.Çocuk Sağlığı Hemşireliği Kongresi 15-19 Ekim 2002, Mersin (Sözel Bildiri Olarak Sunulmuştur).

ÖZET

Okul dönemi 7-12 yaş grubundaki çocukları içeren, çocukların temel sağlık davranışlarının şekillendiği ve sağlığı koruma programlarının en fazla etkili olduğu dönemdir. Sağlıklı yaşam tarzı sağlığı koruma ve kazalardan korunma davranışlarını içerir. Bu programların uygulanması Okul sağlığı hemşiresinin temel görevleri arasında yer almaktadır. Bu düşünceden yola çıkılarak, araştırmanın amacı 7-12 yaş grubu çocuklarda sağlık ve kazalardan korunma davranışlarını incelemektir.

Tanımlayıcı tipte olan araştırma; 15 Mart-30 Nisan 2001 tarihleri arasında Şehit Teğmen Murat Aslantürk İlköğretim Okulu, Özkanlar İlköğretim Okulu ve Özel Ege İlköğretim Okullarında yürütülmüştür. Araştırma kapsamına 521 ilköğretim okulu öğrencisi alınmıştır. Araştırmanın verileri; çocukların sosyo-demografik ve sağlık-kazalardan korunma davranışlarını belirlemek üzere ilgili literatürler taranarak geliştirilen soru formu kullanılarak toplanmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından anket formları kullanılarak toplanmıştır. Veriler SPSS for windows istatistik programında değerlendirilerek sayı yüzde dağılımları elde edilmiştir.

Araştırma verileri genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların çoğunlukla sağlığı koruma ve kazalardan korunma aktivitelerine uydıkları saptanmıştır.

SUMMARY

The term of school age refers to children between the ages of 7 and 12. The elementary school years are the times when the foundation of a health lifestyle are formed and when health prevention programs are likely to have the greatest impact. Health lifestyle include behaviours that prevent health and prevent injuries. To practice this program is within the school health nurse's tasks.

Therefore, the purpose of this study is that prevent injuries and to examine the preventing injury behaviours of school-age children.

This descriptive research was conducted in Şehit Teğmen Aslantii rk Elementary School, Özkanlar Elementary School, Ege Private School between 15 March-30 April 2001. The research was accomplished through 521 elementary school children. The data of the research were collected by using a questionnaire which was developed as a result of reviewing the relevant literature and collected by researchers. The data obtained were evaluated by SPSS and their number and percentage distributions were obtained.

As a result of this study, most of the students maintaining the activities of health prevention and prevent injury.

GİRİŞ

Günümüzde 6.3 milyara ulaşan Dünya nüfusu, özellikle gelişmekte olan ülkelerde hızlı bir artış göstermeye devam etmekte ve bu nüfusun 915 milyonunu 7-12 yaş grubu çocukların oluşturduğu tahmin edilmektedir. Diğer bir deyişle, dünya nüfusunun yaklaşık olarak beşte biri 7-12 yaş grubudur. Ülkemizde ise okul çağı çocuk sayısı nüfusun yaklaşık %24'nü (15 milyon) oluşturmaktadır (Öncel 1999).

Okul çağı olarak kabul edilen 7-12 yaş grubu çocuklar, küçük çocukluk yaşlarının çeşitli sağlık sorunlarını çözümlemiş, hastalık ve ölüm risklerinden kurtulmuş bir yaş grubudur. Daha iyi öğrenebilmek, daha iyi büyüyüp gelişebilmek ve sağlıklı olabilmek için bu yaştaki çocukların okul sağlığı hizmetlerine gereksinimleri vardır. Okul çağı çocuklarının gereksinimleri temelde tüm Dünya'da iklim, ırk, coğrafi bölge, ekonomik gelişme gibi özelliklere bağlı olmaksızın aynıdır (Uysal 2001).

Toplum yaşantısının bir parçası olan okul döneminde, çocuğun dikkatli bir şekilde bakım ve izlenmesini gerektiren bazı değişiklikler ve gelişmeler olur. Bu da okul çağının özel bir grup olmasına neden olmaktadır. Okul çağının özel bir grup olarak kabul edilmesinin nedenleri ise şu şekilde sıralanmaktadır;

- Bu çağda çocuklar sürekli bir büyüme ve gelişme içindedirler, 34

- Okul çağınclaki çocukların birçokları için okul kendi evleri dışında, toplu olarak buldukları ilk yerdir,
- Öğrencilerin grup halinde bir arada bulunmaları bulaşıcı hastalıkların artmasını ve hızlı yayılmasını kolaylaştırmaktadır,
- Çocukların sağlıklı 15ğrenebilmeleri için bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olmaları gerekir,
- Okul çağı etkilenme evresidir. Bu devre içerisinde çocuğa iyi bir sağlık bilgisi verilir, sağlıkla ilgili doğru davranışlar kazandırılırsa, sağlık konusunda bilinçli bir toplum yetiştirilmiş olacaktır (Bertan 8 Güler 1995, Öncel 1999).

Çocuklara doğru bilgi, tutum ve davranışların kazandırılabilieceği en ideal örgün eğitim kuruluşu ilköğretim okullandır. Çocukların sağlıklarını korumaları ve geliştirmeleri konusunda daha fazla sorumluluk almaları isteniyorsa, sağlıklı beslenme, hijyen, bulaşıcı hastalıklardan ve kazalardan korunma gibi konularda eğitim verilmelidir. Eğitim, çocuğun gelişim düzeyi, yaş, bağımlı ve bağımsız yapabileceği davranışlar dikkate alınarak yapılmalıdır. Bu, okul sağlığı hemşiresinin görevidir (Savaşer & Eriş 2000, Kazan ve ark. 2002, Şahin 2002). Ayrıca okul sağlığı hemşiresi anne-babaların ve öğretmenlerin de sağlık eğitimlerinden sorumludur (Akgül ve ark. 2002). Okul sağlığı, kurumsal işbirliği içinde planlanarak uygulanmalı, tarama ve izleme çalışmaları büyük bir dikkatle takip edilmelidir (Polat 1999). Bu düşüncelerin ışığında planlanan araştırmada, üç farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okulunda öğrenim gören 7-12 yaş grubu çocukların sağlık ve kazalardan korunma davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma, tanımlayıcı olarak düzenlenmiş bir alan araştırmadır. Araştırma, Şehit Teğmen Murat Aslantürk İlköğretim Okulu, Özkanlar İlköğretim Okulu ve Özel Ege ilköğretim Okulunda yürütülmüştür.

Araştırmanın evrenini, Şehit Teğmen Murat Aslantürk İlköğretim Okulu, Özkanlar ilköğretim Okulu ve Özel Ege ilköğretim Okullarında eğitim gören tüm öğrenciler, araştırmanın örneklemini ise yukarıda adı geçen okullarda eğitim gören 7-12 yaş grubundaki (1-6. Sınıf) çocuklardan "Rastgele Örnekleme Yöntemi" ile seçilen toplam 521 öğrenci oluşturmuştur.

Izmir Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alındıktan sonra, araştırmanın verileri 15 Mart-30 Nisan 2001 tarihleri arasında öğrenci-

terden sözel onam alınarak araştırmacılar tarafından geliştirilen, Sosyo-Demografik Veri Forum ve 4'lü likert tipinde "Sağlığı Koruma ve Kazalardan Korunma Aktiviteler?" Anket Formu ve görüşme yöntemi ile toplanmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi; SPSS for Windows istatistik paket programı kullanılarak; sayı-yüzdeler testi ile yapılmıştır.

BULGULAR VE TARTIşMA

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Çocukların Sosyo-Demografik özelliklerine Göre Dağılımı

Sosyo-Demografik Özellikler	Sayı	Oran (%)
Okullar		
Bornova Şehit Teğmen Murat Aslantürk İlköğretim Okulu	215	41.3
Özkanlar İlköğretim Okulu	193	37.0
Bornova özel Ege İlköğretim Okulu	113	21.7
Sınıf		
Sınıf	76	14.6
Sınıf	87	16.7
Sınıf	86	16.5
Sınıf	97	18.6
Sınıf	97	18.6
Sınıf	78	15.0
Kardeş Sayısı		
1 kardeş	140	26.9
2 kardeş	197	37.8
3 kardeş	83	15.9
4 ve 5 kardeş	101	19.4
Toplam	521	100.0

Araştırma kapsamına alınan çocukların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir. Buna göre çocukların, %41.3'ünün Bornova Şehit Teğmen Murat Aslantürk İlköğretim Okuluna, %37.0'sinin Özkanlar İlköğretim Okuluna ve %21.7'sinin Bornova özel Ege İlköğretim Okuluna devam ettikleri, bunların %18.6'sının 4. ve 5. sınıfa, %16.7'sinin 2.sınıfa, %16.5'inin 3.sınıfa, %15.0'sinin 6. sınıfa, %14.6'sinin 1. sınıfa devam ettikleri bulunmuştur. Çocukların kardeş sayılan incelendiğinde %37.8'inin 2 kardeşi olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Çocukların Aile/erinin Sosyo Demografik özelliklerine Göre Dağılımı

Ailenin Boşluk-Demografik Özellikleri	Sayı	f_o
Anne Eğiłmi		
Okuma yazma bilmiyor	94	18.0
Okur-yazar	27	5.2
İlkokul mezunu	106	20.3
Ortaokul mezunu	46	8.8
Lise mezunu	114	21.9
Üniversite mezunu	131	25.1
Bilmiyor	3	0.6
Anne İşleğ		
Ev Hanımı	334	64.1
Serbest Meslek	39	7.5
Öğretmen	39	7.5
Memur	35	6.7
İşçi	29	5.6
Sağlık Personeli	27	5.2
Emekli	18	3.5
Baba Eğiłmi		
Okuma yazma bilmiyor	24	4.6
Okur-yazar	43	8.3
İlkokul mezunu	108	20.7
Ortaokul mezunu	54	10.4
Lise mezunu	128	24.6
Üniversite mezunu	161	30.9
Bilmiyor	3	0.6
Baba İşleği		
Serbest Meslek	228	43.8
İşçi	156	29.9
Sağlık Personeli	46	8.8
Memur	40	7.7
Emekli	20	3.8
Öğretmen	19	3.6
İşsiz	12	2.3
Aile Şekli		
Çekirdek Aile	345	66.2
Geniş Aile	162	31.1
Parçalanmış Aile	14	2.7
Oturduğn_Yer		
Bornova	261	50.1
Kemal paşa	213	40.9
Karşıyaka	26	5.0
Toplam	521	100.0

Araştırmaya alınan çocukların ailelerinin sosyodemografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir. Buna göre; annelerin %25,1'inin üniversite mezunu %64,11'nin ev hanımı, babaların ise %30,9'unun üniversite mezunu %43,8'inin serbest meslek sahibi olduğu bulunmuştur. Çocukların; %66.2'sinin aile şeklinin çekirdek aile olduğu, %50,1'nin Bornova'da ikamet ettiği saptanmıştır.

Tablo 3. Çalışmaya Katılan 7-12 Yaş Grubu Çocukların Sağlığını Koruma Davranışlarına Göre Dağılımı

Sağlığı Koruma Aktiviteleri	Hiçbir zaman		Bazen		Genellikle		Her zaman		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%	S	nic.	S	%
Her gece en az 8 saat uyurum.	217	41.7	157	30.1	107	20.5	217	41.7	521	100.0
Dışlerimi günde 2 defa fırçalarım.	56	10.7	165	31.7	99	19.0	201	38.6	521	100.0
Her yıl diş doktoruna giderim.	171	32.8	182	34.9	66	12.7	102	19.6	521	100.0
Her gün televizyon izlerim.	42	8.1	149	28.6	100	19.2	230	44.1	521	100.0
Her gün egzersiz yaparım.	139	26.7	187	35.9	65	12.5	130	25.0	521	100.0
Her gün meyve yerim.	29	5.6	124	23.8	88	16.9	280	53.7	521	100.0
Her gün sebze yerim.	40	7.7	164	31.5	107	20.5	210	40.3	521	100.0
Meyveleri yıkamadan yemem.	134	25.7	33	6.3	27	5.2	327	62.8	521	100.0
Açıkta satılan yiyecekleri almam.	188	36.1	99	19.0	78	15.0	156	29.9	521	100.0
Tuzlu ve çok şekerli yiyecekleri yerim.	131	25.1	213	40.9	76	14.6	101	19.4	521	100.0
2-3 yılda bir sağlık kontrollerinden geçerim.	123	23.6	144	27.6	104	20.0	150	28.8	521	100.0
Sigaraya "HAYIR"derim.	84	16.1	23	4.4	14	2.7	400	76.8	521	100.0
İçkiye "HAYIR" derim.	78	15.0	14	2.7	18	3.5	411	78.9	521	100.0
Yemekten önce ve sonra ellerimi yıkanma.	13	2.5	25	4.8	34	6.5	449	86.2	521	100.0
Tuvaletten önce ve sonra ellerini yıkanm.	15	2.9	20	3.8	45	8.6	441	84.6	521	100.0
Tırnaklarını temiz ve kısadır.	15	2.9	36	6.9	80	15.4	390	74.9	521	100.0

Araştırmaya alınan çocukların, %41,7'sinin en az 8 saat uyuduğu, %41,7'sinin ise hiçbir zaman 8 saat uymadığı, %38,6'sının her zaman dişlerini günde iki kez fırçaladığı, %10,7'sinin ise hiçbir zaman dişlerini günde 2 defa fırçalamadığı, %34,9'unun her yıl bazen diş doktoruna gittiği, %44,1'inin her gün televizyon izlediği, %35,9'unun her gün bazen egzersiz yaptığı, %53,7'sinin her gün meyve yediği, %40,3'ünün her gün sebze yediği, %62,8'inin meyveleri yıkamadan yemediği, %36,1'inin hiçbir zaman açıkta satılan yiyecekleri almadığı, % 40,9'unun tuzlu ve çok şekerli yiyecekleri bazen yediği, % 28,8'inin her zaman iki üç yılda bir sağlık kontrolünden geçtiği, % 76,8'inin sigaraya her zaman "hayır" dediği, %16,1'inin ise hiçbir zaman sigaraya "hayır" demeyeceği, % 78,9'unun a_lkole her zaman "hayır" dediği, %15,0'ının ise içkiye hiçbir zaman "hayır" demeyeceği, % 86,2'sinin her zaman yemekten önce ve sonra ellerini yıkadığı, % 84,6'sının her zaman tuvaletten önce ve sonra ellerini yıkadığı, °1074,9'unun her zaman tırnakları= temiz ve kısa olduğu bulunmuştur.

Polivka Wenger (1999)'in makalesinde belirtildiği üzere Van Antwerp'in 1995'te 75 okul çocuğu üzerinde yaptığı çalışmada ise; çocukların %40'ının dişlerini hiçbir zaman fırçalamadığı ya da bazen günde 2 defa fırçaladıkları, günde en az 2 saat televizyon izledikleri, şekerli ve tuzlu gıda aldıkları saptanmıştır.

Çalışmaya katılan 7-12 yaş grubu çocukların kazalardan korunma davranışlarına göre dağılımı incelendiğinde; çocukların %59,3'ünün her zaman arabada emniyet kemerini taktığı, % 57,2'sinin her zaman arabada arka koltuğa oturduğu, % 73,7'sinin her zaman karşıdan karşıya geçerken yaya kaldırımını kullandığı, %83,3'ünü'n her zaman karşıdan karşıya geçerken sağına ve soluna baktığı, %66,4'ünün her zaman bisiklete güvenlik kurallarına uygun bir şekilde bindiği, %48,0'ının her zaman paten yada kaykaya binerken kolluk ve dizliklerini taktığı (n: 465), %47,0'ının hiçbir zaman bisikletini ana caddede kullanmadığı, %34,4'ünün ise her zaman bisikletini ana caddede kullandığı, %44,3'ünün kibrit ve çakmakla oynamadığı, %38,4'ünün ise oynadığı, %41,8'inin hiçbir zaman mutfakta ateşin etrafında dolaşmadığı, %57,4'ünün evinde yangın söndürücü olmadığı, %73,9'unun her zaman yangın çıktığında uzaklaşması gerektiğini bildiği, %55,7'sinin mutfak yada banyodaki tüpte oynamadığı, %37,6'sının ise oynadığı, %53,7'sinin ne olduğunu bilmedikleri şeyleri yiyip içmedikleri, %35,3'ünün ise yiyip içtikleri, %66,6'sının her zaman ailesi ilaç verdiğinde içtiği, %77,7'sinin her zaman uyuşturucuya "hayır" dediği, %38,4'ünün hiçbir zaman yalnızken yüzmediği, %35,5'inin her zaman yalnız yüzdüğü, %41,5'inin denizde tek başına boyunu geçen yerlere gitmediği, %39,7'sinin ise gittiği, %75,0'ının her zaman ailesine gideceği yeri bildirdiği, %41,7'sinin gerçek silahlarla oynadığı, %39,5'inin hiçbir zaman yüksek duvar ve ağaçlara tırmanmadığı, %38,0'nin ise her zaman tırmandığı bulunmuştur.

Tablo 4. Çalışmaya Katılan 7-12 Yaş Grubu Çocukların Kazalardan Korunma Davranışlarına Göre Dağılımı

Sağlığı Koruma Aktiviteleri	Hiçbir zaman		Bazen		Genellikle		Her zaman		TOPLAM	
	8	%	8	%	8	%	S	%	8	%
Arabada emniyet kemerimi takarım.	61	11.7	85	16.3	66	12.7	309	59.3	521	100.0
Arabada arka koltuğa otururum.	35	6.7	102	19.6	86	16.5	298	57.2	521	100.0
Karşıdan karşıya geçerken yaya geçitlerini kullanırım.	24	4.6	46	8.8	67	12.9	384	73.7	521	100.0
Karşıdan karşıya geçerken sağıma ve sokma bakarım.	21	4.0	28	5.4	38	7.3	434	83.3	521	100.0
Bisiklete güvenlik kurallarına uygun bir şekilde binerim.	46	8.8	44	8.5	73	14.0	346	66.4	521	100.0
Paten ya da kayakta binerken koltuk ve dizliklerimi takarım.	126	27.1	29	5.6	59	11.3	223	42.9	465*	100.0
Bisikletimi ana caddede kullanmam.	179	34.4	42	8.1	55	10.6	245	47.0	521	100.0
Kibrit ve çakmakla oynamam.	200	38.4	50	9.6	40	7.7	231	44.3	521	100.0
Mutfakta ateşin etrafında dolaşmam.	218	41.8	48	9.2	51	9.8	204	39.2	521	100.0
Evimizde yangın söndürücü var.	299	57.4	29	5.6	34	6.5	159	30.5	521	100.0
Eğer yangın çıkarsa oradan ayrılmam gerektiğini bilirim.	83	15.9	22	4.2	31	6.0	385	73.9	521	100.0
Mutfak ya da banyodaki tüple oynamam.	196	37.6	19	3.6	16	3.1	290	55.7	521	100.0
Ne olduğunu bilmediğim şeyleri yemem ya da içmem.	184	35.3	28	5.4	29	5.6	280	53.7	521	100.0
Ailem ilaç verirse içerim.	72	13.8	46	8.8	56	10.7	347	66.6	521	100.0
Uyuşturucuya "I-YAYIR"ı derim.	92	17.7	10	1.9	14	2.7	405	77.7	521	100.0
Yalnızken yüzmem.	200	38.4	83	15.9	53	10.2	185	35.5	521	100.0
Denizde tek başıma boyumu geçen yerlere gitmem.	207	39.7	54	10.4	44	8.4	216	41.5	521	100.0
Aileme gideceğim yeri bildiririm.	58	11.1	35	6.7	37	7.1	391	75.0	521	100.0
Gerçek silahlarla oynamam.	217	41.7	25	4.8	14	2.7	265	50.9	521	100.0
Yüksek duvar ya da ağaçlara tırmanmam.	206	39.5	65	12.5	42	8.1	198	38.0	521	100.0

* Araştırmaya katılan çocukların bazıları paten ya da kayakların olmadığı (56 çocuk) belirtilmiştir.

Polivka ve Wenger'in (1999) okul çocuklarında sağlık ve kazalardan korunma davranışlarını incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada ise; çocukların %75'inden fazlasının sigara, alkol kullanmadıkları, ilaç ve silahlarla oynamadıkları, karşıdan karşıya geçerken sağına ve soluna baktıkları, ailelerinin izni ile ilaç içtikleri ve yangın çıktığı takdirde ortamı nasıl terk etmeleri gerektiğini bildiklerini saptanmıştır.

Polivka & Wenger (1999)'in makalesinde belirtildiği üzere Van Antwerp'in 1995'te yaptığı çalışmada ise, çocukların sıklıkla emniyet kemeri takma, ilaçlardan, silahlardan ve alkolden uzak durma davranışlarına uydukları, %43'ünün ise bisiklet kullanırken başlık takmadığı, %20'sinin evinde yangın söndürücü bulunmadığı bulunmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda, çocukların çoğunlukla sağlığı koruma ve kazalardan korunma aktivitelerine uydukları bulunmuştur. Ancak, çocukların ortalama % 13.51'nin hijyen kurallarına uymadıkları, ortalama 16.3'nün de zararlı alışkanlıklara "Evet" dedikleri saptanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- 1- Çocuklara, kişi ve besin hijyenleri konusunda eğitim düzenlenmesi,
- 2- Sigara ve alkolün zararlı etkilerine yönelik bilgilendirme toplantıları yapılması,
- 3- Kazalardan korunmaya yönelik çocukların eğitilmesi,
- 4- Okul sağlığı hemşireliğinin yaygınlaştırılması,
- 5- Okul sağlığı hemşireliğinin kurumsal işbirliği planlanarak uygulanması,
- 6- Tarama ve izleme çalışmalarının okul öncesi dönemden başlatılması,
- 7- Tarama muayenelerinin her yıl yinelenmesi,
- 8- Ailelerin çocuklarının olumlu sağlık davranışlarını kazanma sürecinde iyi bir rol model olmaları için bilinçlendirilmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Akgal A. ve ark., (2002). Okul Sağlığı Hemşireliği..www.okulsagligihemsireligi.htrrı
2. Eriş N., Savaşer S, (2000). Çocukların Sağlıkları ile ilgili Kişisel Sorumlulukları. I. Uluslararası & VIII. Ulusal Hemşirelik Kongresi Özet Kitabı, 29 Ekim-2 Kasım, Antalya, ss: 36.

3. Kazan G. ve ark, (2002). Okul Sağlığı Hemşireliği ve Görevleri.
4. Önce! S, (1999). Okul Sağlığı Hemşirelik Hizmetlerinin Öğrencilerin Sağlık ve Başarı Durumuna Etkisinin İncelenmesi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
5. Polat O, (1999). Çocuk Hakları ve Okul Sağlığı. Okul Sağlığı Kongresi, 13-17 Ekim, [Istanbul. www.superanne.com](http://www.superanne.com)
6. Polivka B.J., Wenger N.R. (1999). Health Promotion and Injury Prevention Behaviors of Elementary School Children, Pediatric Nursing March-April Vol: 25, No: 2, pp: 127- '34.
7. Şahin F, (2002). Okul [Sağlığı. www.saglik.tr.net](http://www.saglik.tr.net)
8. Uysal A, (2001). Okul Sağlığı Hizmetleri. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Halk Sağlığı Hemşireliği A.D. Doktora Ders Notları.